

UiO • Det juridiske fakultet

Konkurransen – hvorfor og hvordan?

Prof. dr. juris Erling Hjelmeng

Jernbanetilsynets konferanse 17. oktober 2018

Hvorfor konkurranse?

- Konkurranse gir
 - Rett allokering av ressurser mellom markeder
 - Forbrukerne kan kjøpe det kvantum de ønsker til den betalingsvilje de har
 - Kostnadseffektiv drift
 - Konkurransen driver frem effektiv produksjon
 - Innovasjon
 - Foretak innoverer for å hevde seg i konkurransen
- Konkurranse politisk omstridt
 - Bestemor og Bergensbanen på anbud?

Utblick: Andre de-/regulerte markeder: utfordringer

- Telekom:
 - Netteier leverer også innhold
 - Detaljregulering av tilgang for å sikre reell konkurranse
- Kraft
 - Statnett eier nettet
 - Markedskobling og balansering = fellesfunksjon
- Gass
 - Regulatorisk grep: Skille eierskap og gassalg
- Post
 - Konkurranse = primært opphevelse av enerett

Jernbanemarkedet

- Viktigste steget var skillet mellom NSB og Bane NOR
 - Forutsetning for konkurranse at ikke samme aktør kontrollerer infrastruktur og skal konkurrere på drift, ref. telekom
 - [Deutsche Bahn 2001](#) eksempel på misbruk ved å nekte tilgang til spor
- Infrastruktureier har incentiver til å utnytte banenettet mest mulig effektivt og øke trafikk

Konkurransen om markedet vs. konkurransen i markedet

- Konkurransen mellom operatører neppe bærekraftig
 - Flytoget vs. NSB til Gardermoen
- Dermed: skape konkurranse om markedet
- Skape en konkurransearena slik at mest effektive og beste operatør slipper til
 - Hovedmålet for EUs direktivpakke

Konkurransen om markedet

- Anbud om å utføre tjenester på enkeltstrekninger
 - The winner takes it all
- Neppe rom for andre konkurranseformer
 - Sammenliknet med andre sektorer
- Like vilkår

Konkurransen i markedet 1

- Forbud mot konkurransebegrensende samarbeid: konkurranseloven § 10
 - [Blocktrain-kartellet](#)
- Misbruk av markedsrett: konkurranseloven § 11
 - CargoNet/Cargolink-saken (LB-2011-164879)
 - Påstått misbruk av dominerende stilling – prising av terminaltjenester (urimelige priser for løft, ikke medhold)
 - [Deutsche Bahn: Traction current](#)

Konkurransen i markedet 2

- Kompensasjon for PSO
 - Kjernen: Ingen overkompensasjon
 - Altmark Trans (Altmarkkriteriene)
 - Hurtigruten
 - Kompensasjon økt pga. økning i drivstoffutgifter
 - Endte med tilbakebetaling

Oppsummering

- Jernbanemarkedet har andre utfordringer enn andre regulerte sektorer
- Konkurransen om å utføre tjenester det sentrale
 - Og lik tilgang for alle operatører sikres ved EU-direktiver
- Samtidig potensial for tradisjonelle konkurranseovertrødelser
 - Samordning mellom konkurrenter
 - Misbruk av dominerende stilling